

С. М. Науменко
старший науковий співробітник

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

СТОСОВНО ПИТАННЯ ЩОДО ПІДРОБКИ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ ДОКУМЕНТІВ

На сьогодні широкого розповсюдження набули документи, виготовлені на полімерній основі. Дані документи позиціонуються як сучасні, більш функціональні та краще захищені.

У цій статті розглядаються окремі випадки виявлення підробок документів в процесі проведення експертних досліджень.

Ключові слова: *підробка, ідентифікаційні документи, експертні дослідження.*

Неможливо переоцінити важливість різного виду документів у будь-якій сфері суспільних, економічних та міждержавних відносин. Документів різного виду існує безліч, також існують різні класифікації документів, тому в даній статті розглянемо питання підробки тільки ID документів. Сама назва, ID – identification documents, говорить про те, що це документи які посвідчують та ідентифікують особу, тому їхній захист від підробки традиційно вважається одним з найкращих.

У багатьох країнах світу вже тривалий час використовуються різні документи на пластиковій основі, які виготовляються на полімерній основі. Ідентифікаційні документи, за міжнародною класифікацією, залежно від розміру, розділені на три категорії: ID 1, ID 2, ID 3. ID 1 – це формат банківської карточки, ID 3 – формат закордонного паспорту, а ID 2 це проміжний формат документа, який має розміри 105x74 мм.

Слід сказати, що на сьогодні поліграфічні підприємства мають у своєму розпорядженні як класичні, так і новітні способи друку, різного виду матеріали для основи – як папір, так і полімерні матеріали, широкий спектр як звичайних фарб, так і фарб із захисними властивостями. Окрім цього використовуються додаткові елементи – плівки для ламінування, голографічні захисні елементи, також застосовуються різні види персоналізації та машинозчитувані технології, тощо. Тому захист документів від підробки – це завжди комплекс характеристик та ознак, якими оснащуються документи, та які потрібно перевірити в процесі їх дослідження. Водночас слід мати на увазі, що кожен елемент захисту має свою ціну тому збільшення захисних елементів впливає на вартість. Враховуючи викладене, чим більше захисних елементів, тим більша вартість бланка або документа, тому замовник та виробник шукають так би мовити «золоту середину» – співвідношення елементів захисту та ціни.

Також слід звернути увагу, що існують два види персоналізації документів на полімерній основі: це централізована, коли оформлення документів відбувається на підприємстві виробника бланку, та децентралізована, коли оформлення документів відбувається в установах, які їх видають. При централізованій персоналізації забезпечується максимальний рівень контролю за обліком, якістю оформлення виробів та використовуються сучасні методи персоналізації, головний недолік – уповільнюється процес їх видачі. При децентралізованій персоналізації забезпечується мінімальний термін їх видачі, але доволі часто трапляються дефекти оформлення, бланки документів іноді втрачаються, важко проконтролювати використання витратних матеріалів в повній мірі за обліком, також використовуються менш надійні методи персоналізації.

Окрім цього, слід мати на увазі, що останні десятиліття відбувається бурхливий розвиток технологій, у тому числі поліграфічних, інформаційних, одним з наслідків технічного прогресу є те, що вказані технології стали більш доступними для пересічних громадян. На сьогодні можливо купити різноманітні принтери, витратні матеріали та поліграфічне обладнання за відносно невеликі кошти, завдяки цьому існує можливість виготовлення доволі якісних документів практично в «домашніх» умовах.

Документів на пластиковій основі доволі багато, їх можна класифікувати за багатьма критеріями, тому в даній статті розглядаються окремі способи підробки документів декількох видів.

Наприклад, документи формату банківської картки або розміру ID 1 – свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу. До підробки першого виду можна віднести випадки, коли реквізити бланка друкуються на папері або на полімерному матеріалі з використанням струминного або лазерного кольорових принтерів, персональні дані можуть наноситись термосублімаційним способом друку. Документ виглядає не якісно, виявити підробку навіть для уважного патрульного поліцейського не складно (див. зображення 1).

Рис. 1. Фрагмент свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу, оформленого на підробленому бланку, який виготовлений з використанням струминного принтеру

До підробки другого виду можна віднести випадки, коли використовується справжній бланк; для цього верхні захисні плівки знімаються, первинний текст частково або повністю видаляється. У

подальшому наносяться вторинні персональні дані з використанням, у даному випадку, монохромного лазерного принтера. Документ виглядає більш якісно, однак виявити підробку для експерта не складно.

Водночас на сьогодні в експертній практиці все більш трапляються випадки, коли первинний текст повністю видаляється, потім на оригінальний бланк наносяться вторинні персональні дані з використанням теросублімаційного принтера, у подальшому наносяться оригінальні захисні плівки. У такому випадку підроблений документ практично не відрізняється від оригінального, тому в процесі його дослідження навіть у експертів виникають труднощі стосовно формулювання висновку щодо встановлення факту внесення змін.

Наступний, так би мовити, третій варіант підробки – це коли з використанням професійного поліграфічного обладнання виготовляється підроблений бланк, який за якістю реквізитів, що відтворюються офсетним способом друку, майже не відрізняється від справжнього бланку. У подальшому наносяться персональні дані з використанням теросублімаційного принтера та справжніх захисних плівок. У даному випадку документ виглядає якісно та доволі презентабельно, для виявлення підробки експерту потрібно уважно перевіряти дрібні елементи друкарської форми та елемент захисту – райдужний перехід кольорів. У наведеному прикладі злочинці практично ідеально відтворили захисні елементи у вигляді розривів у лініях, дзеркальних літер, інших навмисно змінених елементів дизайну (див. рис. 2, 3).

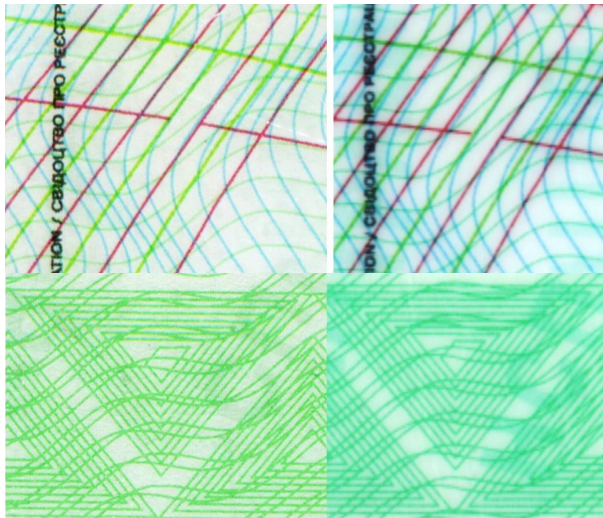

Рис. 2, 3. Однотипні фрагменти свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, ліворуч – підробка, праворуч – оригінал

Починаючи з 2014 року в Україні введені свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу та посвідчення водія нового зразка, бланки для яких

виготовляє ДП Поліграфічний комбінат «Україна». Вказані документи, в загальних рисах, відрізняються від попередніх матеріалом основи – полікарбонат, додатковим елементом захисту OVI, також захисна плівка від механічних пошкоджень не наноситься, номери бланка та документа завжди співпадають. Персоналізація здійснюється тільки децентралізовано з використання ретрансферного термодруку, бланки, витратні матеріали та принтери знаходяться в сервісних центрах МВС. Не зважаючи на додаткові елементи захисту, на сьогодні для підробки свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу та посвідчення водія зразка 2014 року злочинці використовують перший та третій способи, описані вище (див. рис. 4, 5).

Рис. 4. Фрагмент підробленого бланка, який виготовлений з використанням струминного принтеру

Рис. 5. Фрагмент оригінального бланка, на який повторно були нанесені персональні дані

Оскільки номери бланка та документа завжди співпадають, злочинцям, окрім цього, доводиться вносити зміни до номера бланка, так би мовити, підганяючи його під потрібний (див. рис. 6).

Рис. 6. Фрагмент справжнього бланка, номер якого змінений шляхом підчистки та домальовування

Нажаль, підроблених свідоцтв про реєстрацію транспортного засобу та посвідчення водія як старого, так і нового зразка доволі багато. Підроблені свідоцтва використовуються для легалізації в Україні викрадених та не розмитнених автомобілів, підроблені посвідчення користуються попитом в країнах ЄС. Головною причиною такої ситуації, на думку автора, є децентралізована персоналізація вказаних документів, і як наслідок, недостатній контроль за програмно-апаратними комплексами по їх оформленню та витратними матеріалами. Також є технологічні недоліки, які сприяють повторному використанню бланків. Окрім цього, при децентралізованій персоналізації неможливо оснастити органи видачі документів надсучасними апаратними комплексами, тому, як наслідок, є і недоліки технології.

На сьогодні найбільш захищена категорія документів – документи, які посвідчують особу, – це сучасні паспорти формату ID 1, ID 3, що мають полікарбонатну сторінку даних. Персоналізація виконується централізовано, також у вказаних документах все частіше використовується електронний носій інформації. Взірцем може слугувати новий внутрішній паспорт громадянина України у форматі ID-1, який виготовляється та персоналізується виключно централізовано. Слід відмітити, що при його персоналізації використовується метод об'ємного лазерного гравіювання, який унеможливує повторне використання як бланку, а так і плівок.

Водночас злочинці намагаються відтворити процес виготовлення і цих документів, на сьогодні підробки не достатньо якісні, але вони удосконалюються. Найбільш простий спосіб – це домальовування на оригінальному документі ознак зовнішності іншої людини, і це на полімерному матеріалі, якщо потрібно – спочатку частково підчищають первинні дані та зображення з подальшим домальовуванням (див. рис. 7, 8).

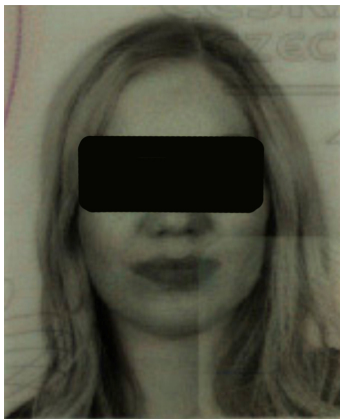

Рис. 7, 8. Фрагменти ID-3, ліворуч – звичайне розсіяне освітлення, праворуч – наявні ділянки з залишками оригінальної фотографії

Рис. 9, 10. Фрагменти ID-3, ліворуч – звичайне розсіяне освітлення, праворуч – наявні ділянки, на яких видимі сліди підчистки

Наступний спосіб більш технологічний – виготовляють повністю підроблений документ з імітацією дизайну та елементів захисту. Підробку можливо виявити при значному збільшенні і дослідженні дрібних деталей та захисних елементів (див. рис. 11, 12).

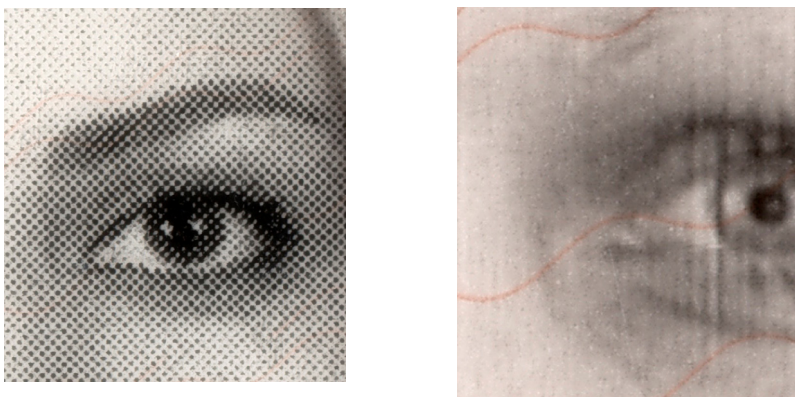

Рис. 11, 12. Однотипні фрагменти ID-1, ліворуч – підробка, праворуч – оригінал

Час та технічний прогрес не стоять на місці, тому на сьогодні в експертних установах виявлені ID-1, для підробки яких злочинці вже використовують метод лазерного гравіювання (див. рис. 13, 14).

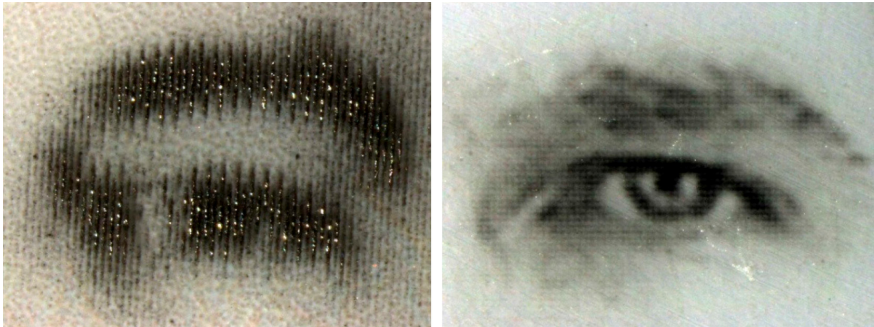

Рис. 13, 14. Однотипні фрагменти ID-1, ліворуч – підробка, праворуч – оригінал

Враховуючи викладене, з експертної точки зору, на думку автора, слід звернути увагу на два моменти: інформаційне забезпечення – забезпечення експертів зразками або електронними колекціями (каталогами) документів з якісними зображеннями та описом елементів захисту. Також не достатньо урегульоване питання використання електронних колекцій документів, що містяться в інтернеті. Як було описано вище, ідентифікаційні документи мають комплекс різноманітних захисних ознак, для перевірки яких потрібне сучасне обладнання, програмне забезпечення, тому другий момент це оснащення експертних підрозділів сучасним експертним обладнанням. Приймаючи до уваги, що усе більше ідентифікаційних документів оснащуються електронними носіями – чіпами і ця тенденція збережеться і надалі, тому також актуальним питанням є зчитування інформації паспорт-рідерами та дослідження інформації, яка міститься в електронних носіях.

Підсумовуючи вище викладене, можна зробити наступні висновки: документи виготовлені на полімерній основі мають як певні переваги так і недоліки, більшість недоліків пов'язана із застосуванням децентралізованої персоналізації, недостатньо ефективним контролем за витратними матеріалами та можливістю повторного використання оригінального бланка для оформлення підробленого документа. Перевага сучасних ідентифікаційних документів це використання при виготовленні та централізованій персоналізації сучасних технологічних рішень, що забезпечує наявність комплексу захисних ознак. Тому для забезпечення належного рівня проведення експертиз ідентифікаційних документів слід забезпечити експертів зразками або електронними колекціями з описом елементів захисту та оснастити експертні підрозділи сучасним обладнанням.

Перелік посилань

1. *Актуальні питання* технічної експертизи документів: матеріали між нар. наук.-практ. семінару-навчання, 25-

References

1. *Aktualni pytannia* tehnichnoi ekspertyzy dokumentiv: materialy mizh nar. nauk.-prakt. seminaru-navchannia, 25-26 liutoho 2016 r. [

26 лютого 2016 р. Київ, 2016. 76 с. (IV Лисиченківські читання).

Actual questions of technical examination of documents: materials of the international scientific and practical seminar-training, February 25-26, 2016] Kyiv, 2016. 76 p. (IV Lysychenko readings). [in Ukrainian].

2. *Матеріали* *підготовлені*
Bundespolizeipräsidium Referat 33.

2. *Materials* *prepared*
Bundespolizeipräsidium Referat 33. [in Ukrainian].

3. *Handbuchfr die Basisausbildung der Grenzpolizisten der 1. Ebene (Polizeibeamte) Modul 4 Dokumentenübergreifung.*

3. *Handbuchfr die Basisausbildung der Grenzpolizisten der 1. Ebene (Polizeibeamte) Modul 4 Dokumentenübergreifung.*

4. *Матеріали* *підготовлені* Forensisch Institut Zürich.

4. *Materials prepared* Forensisch Institut Zürich. [in Ukrainian].

5. *Herstellung des neuen Führerscheins.* Galileo. 2013.

5. *Herstellung des neuen Führerscheins.* Galileo. 2013.

ОТНОСИТЕЛЬНО ВОПРОСА О ПОДДЕЛКЕ ИДЕНТИФИКАЦИОННЫХ ДОКУМЕНТОВ

С. Н. Науменко

Подытоживая вышеизложенное, можно сделать следующие выводы: документы, изготовленные на полимерной основе, имеют как определенные преимущества, так и недостатки, большинство недостатков связано с применением децентрализованной персонализации, недостаточно эффективного контроля за расходными материалами и возможностью повторного использования оригинального бланка для оформления поддельного документа. Преимущество идентификационных документов – это использование при их изготовлении и централизованной персонализации современных технологических решений, что обеспечивает наличие комплекса защитных признаков. Поэтому для обеспечения надлежащего уровня проведения экспертиз идентификационных документов следует обеспечить экспертов образцами или электронными коллекциями с описанием элементов защиты и оснастить экспертные подразделения современным оборудованием.

Ключевые слова: подделка, идентификационные документы, экспертные исследования.

ON THE ISSUE OF THE FAKE IDENTIFICATION DOCUMENTS

S. Naumenko

Summarizing the foregoing, we can draw the following conclusions: documents made on a polymer basis have both certain advantages and disadvantages, most of the drawbacks are connected with the use of decentralized personalization, insufficiently effective control over consumable materials and the possibility to reuse the original form for the processing a fake

document. The advantage of identification documents is the use in their production and centralized personalization of modern technological solutions, which ensures the presence of a complex of security features. Therefore, in order to ensure the proper level of examination of identification documents, experts should be provided with samples or electronic collections with a description of security features and equipped with modern equipment.

Key words: fake, identification documents, expert research.

DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2019.64.42>

УДК 343.98

Р. В. Якименко
старший судовий експерт

*Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України*

ЩОДО СПОСОБІВ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ СЛІДІВ ПАПІЛЯРНИХ УЗОРІВ РУК ЛЮДИНИ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЇХ ВИЯВЛЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ДАКТИЛОСКОПІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті на підставі узагальнення експертної практики дактилоскопічних досліджень, на прикладі декількох експертиз, наведено перелік ознак, які відображаються у досліджуваних слідах при їх перенесенні з інших об'єктів та експертної оцінки особливостей відображення виявлених ознак переносу дактилоскопічних слідов. За результатами аналізу надані рекомендації щодо експертного підходу до комплексної оцінки ознак слідосприймаючої поверхні, з яких було вилучено досліджувані сліди папілярних узорів рук людини.

Ключові слова: дактилоскопія, папілярні узори, фальсифікація, штучні сліди.

Серед криміналістичних галузей знань дактилоскопія є однією з найстаріших та найважливіших, оскільки саме результати дактилоскопічних досліджень надають можливість ідентифікації конкретної особи за відбитками папілярних узорів пальців та долонь рук. Становлення дактилоскопії як науки відбулося наприкінці XIX століття, на основі систематизації даних багаторічних досліджень, що проводив поліцейський чиновник англійської колоніальної адміністрації в Індії Вільям Хершель (Гершейль), який в Європі по праву вважається засновником дактилоскопії як науки. Багаторічними дослідженнями папілярних узорів людини було встановлено той факт, що папілярний узор на долонях та фалангах пальців рук особи є суто індивідуальною ознакою, стійкою та незмінною впродовж всього життя людини.

Прошло більше 100 років, з моменту становлення дактилоскопії як криміналістичної науки й визнання її результатів, як доказової бази в